

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΑΛΒΑΝΩΝ ΤΗΣ ΒΟΥΡΜΠΙΑΝΗΣ

Βρισκόμαστε στα τέλη περίπου του 17ου αιώνα. Τα Έλληνοχριστιανικά χωριά της Κόνιτσας, κινδυνεύουν να εξισλαμισθούν με αντιστέκονται ήρωικά. Οι Τούρκοι, δοκίμασαν να εξισλαμίσουν τη Στράτσιανη, αλλά αυτή γλύτωσε χάρις σ' ένα θαύμα, όπως λέει η παράδοση. Τώρα, προσπαθούν να Τουρκέψουν ένα άλλο χωριό, τη Βούρμπιανη, όπου είναι εγκατεστημένες δέκα δώδεκα οικογένειες Τουρκαλβανών από την Κολώνια, κι έχουν στα χέρια τους τα καλύτερα κτήματα.

«Δεν περνούσε μέρα, δεν περνούσε ώρα, (όπως μου έλεγε ο υπέργηρος μπάρμπα Κώστας ο Κοντογιάννης) που να μην έχουν καυγάδες και ταβατούρια με τους Τούρκους. Πότε έβρισκαν τα μουλάρια ή τα βώδια τους σκοτωμένα, πότε τα χωράφια τους κατεστραμμένα και κάπου κάπου, άρπαζαν και καμιά κοπέλλα κρυφά, και την έστελναν στα δάθη της Άρβανιτιάς ή της Καρατουρκιάς, ή σκότωναν και κανέναν ξεμοναχιασμένον χριστιανό.

Εκείνη την εποχή, ήταν εγκατεστημένες στη Βούρμπιανη, πλούσιες και δυνατές οικογένειες. Οι Τζιοτζαίοι ή Κωτσακάδες πλούσιοι κτηνοτρόφοι, που είχαν ιδιοκτησία τους ολόκληρο σχεδόν το βουνό της Κρούσιας και δικό τους χειμάδι στη Θεσσαλία. Οι Ματσακάδες, παληοί νοικοκυραίοι, οι Παπατζημαίοι, Σιομπαίοι, οι Γιοσάδες ξακουστοί πρωτομαστόροι, οι Έξαρχάδες, Ντουκαίοι, Γκοκαϊδες, και άλλοι. Οι περισσότεροι απ' αυτούς, είχαν έρθει πρόσφυγες από τη δυτική Μακεδονία κι από άλλα μέρη, για να γλυτώσουν τον εξισλαμισμό και ήταν αποφασιστικοί και ριψοκίνδυνοι.

Όλοι αυτοί λοιπόν, αποφάσισαν να αντιδράσουν. Σαν είδαν κι άποείδαν ότι το κακό είχε παραγίνει και δεν υποφερόταν έπιασαν και διάλεξαν δυο τρεις νομάτους, και τους έστειλαν κρυφά στην Κόνιτσα, στο Μουσελίμη, για να του αναφέρουν, ότι είναι αδύνατο να συζητήσουν ήσυχα κι αρμονικά με τους Τούρκους του χωριού των. Είχαν ακούσει, ότι ο Μουσελίμης αυτό που ήταν καινούργιοφερμένος, ήταν Ζαγορίσιος χριστιανός, που είχε Τουρκέψει από ανάγκη, και ότι συμπαθούσε τους χριστιανούς.

Και πραγματικά, όταν παρουσιάσθηκαν μπροστά του οι δημογέροντες της Βούρμπιανης, και του εξιστόρησαν την κατάσταση που επικρατούσε στο χωριό τους, και τα δάσανα που υπόφεραν από τους Τούρκους. «Βαρέστε τους, τι τους φυλάγετε;» τους είπε.

—Ναί, αλλά πού θα σταθούμε ύστερα; θα πάρουμε τα βουνά.

—Μην σκιάζεστε, τους λέει τότε ο Μουσελίμης. Βαρέστε τους, και κατόπι να πητε ότι τους θάρεσαν οι κλέφτες. Έσεϊς θα κάνετε και μιὰ αναφορά, και θα πητ' αυτό κι αυτό. Εγώ, θα στείλω κανέναν να κάμη σιντάκι (ανάκριση) έσεϊς θα πητε όλοι τα ίδια και θα σκεπαστή το πράγμα.

—Κι αν έρθουν οι δικοί τους οι Κολωνιάτες να μάς χαλάσουν;

—Αυτό ναι δική σας δουλειά. Ντουφέκια έχετε;

—Όσο γι' αυτό κάτι θα γένη...

—Μονάχα να μη βγῆ κουθέντα, τους λέει ο Μουσελίμης. Θέλω να μου όρκιστήτε.

Κατάπληκτοι οι Βουρμπιανίτες, τον είδαν να θγάζη από ένα κρυφό ντουλάπι

τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ δοκίμῆται στ' ὄνομά του, ὅτι θὰ τοὺς βοηθήσῃ καὶ θὰ τοὺς ὑπερασπίσῃ. Ὁρκίσθησαν κι αὐτοὶ ὅτι θὰ φυλάξουν τὸ μυστικὸ τους, ἔστω κι ἂν τοὺς βγάλουν τὰ δόντια ἀπὸ ἓνα ἓνα· κι ἔφυγαν ἐνθουσιασμένοι.

Σὰν γύρισαν στὸ χωριό, συνεννοήθηκαν μὲ τοὺς ἄλλους, κι ἄρχισαν νὰ καταστρώσουν διάφορα σχέδια, γιὰ νὰ ἐξοντώσουν τοὺς Τούρκους. Ἄλλος ἔλεγε νὰ τοὺς βαρέσουν ἓναν ἓναν ὅπως πηγαινάνε στὰ χωράφια ἢ γιὰ ξύλα, ἄλλος ἔλεγε νὰ τοὺς σκοτώσουν νύχτα, κι ἄλλος ἄλλα. Ἡ τύχη ὁμῶς, ἤρθε ἀπρόοπτος βοηθὸς στὰ σχέδιά τους.

Στὸ Λούψικο, οἱ Ζντουκαῖοι (πλούσια οἰκογένεια, Σερβικῆς καταγωγῆς) ἔκαναν ἓνα γάμο. Ἐπειδὴ εἶχαν φιλίες (κατ' ἀνάγκην καὶ εἰκονικῶς) μὲ τοὺς Τουρκαλβανούς τῆς Βούρμπιανης), θὰ καλοῦσαν σ' αὐτὸν ἀρκετοὺς ἀπ' αὐτούς. Συνεννοήθηκαν λοιπὸν κρυφὰ μ' αὐτούς οἱ χριστιανοὶ Βουρμπιανῆτες, καὶ τοὺς προσκάλεσαν ὅλους τοὺς Τούρκους. Ἐκεῖνοι, χωρὶς νὰ ὑποψιάζονται τίποτε, ἔφτιασαν τὰ κανίσκια τους, ἀνέβηκαν κειθάρια στ' ἄλογα ὀπλισμένοι, καὶ ξεκίνησαν γιὰ τὸ Λούψικο ὅλοι γιὰ τὸ γάμο.

Οἱ χριστιανοὶ δὲν ἔχασαν καιρὸ, ἔστειλαν ἓναν κολαοῦζο νὰ τοὺς παρακολουθήσῃ, καὶ οἱ ἄλλοι ἄρπαξαν τὰ καρυσφίλια· ζώστηκαν τὰ χαντζάρια καὶ τὶς κουμποῦρες, καὶ μόλις νύχτωσε, τὴν Κυριακὴ τὸ βράδυ ξημερώνοντας Δευτέρα, πῆγαν καὶ τῶπιαν πέρα στὴν ποταμιὰ, ἀλάργ' ἀπὸ τὸ χωριό, στὸ κλειδί, ἀπ' ὅπου θὰ περνοῦσαν οἱ Τούρκοι γυρίζοντας γιὰ τὴ Βούρμπιανη. Περίμεναν ὡς τὸ δειλινὸ τῆς Δευτέρας.

Οἱ Τούρκοι δὲν ἄργησαν νὰ φανοῦν. Ἐρχόταν καθάλλα, τραγουδώντας εὐθυμὰ μέσα στὴν ποταμιὰ, χωρὶς νὰ φαντάζονται τὸ τί τοὺς περίμενε. Σὰν ἔφτασαν στὸ στενότερο μέρος τοῦ ποταμοῦ, ἐκεῖ πού πηγαινάνε νὰ περάσουν τὸν πόρο, ἀντήχησε μιὰ δυνατὴ μπαταριά. Τὰ καρυσφίλια τῶν χριστιανῶν ξέρασαν καυτὸ μολύδι.

Οἱ περισσότεροὶ Τούρκοι, σκοτωμένοι ἢ βαρεῖα λαβωμένοι, ἔγειραν κι ἔπεσαν κάτω ἀπὸ τ' ἄλογα. Ἐσσερις πέντε μπόρεσαν νὰ σύρουν τὰς κουμποῦρες των, ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμὴ, δευτέρη μπαταριά ἀντήχησε,

καὶ σωριάστηκαν κι αὐτοὶ χάμω. Οἱ χριστιανοὶ, προνοητικοὶ, καὶ καλοὶ σκοπευτῆς, δὲν εἶχαν ρίξει ὅλοι ἀντάμα ἀλλὰ οἱ μισοὶ μονάχα. Εἶχαν συμφωνήσει, καθένας νὰ σημαδέψῃ τὸν ἀνθρωπὸ του, ὅταν θὰ ρίξουν, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ὑπόλοιποι, νάχουν τὰ ντουφέκια τους ἔτοιμα, γιὰ νὰ ξαναχτυπήσουν ἐκείνους πού θὰ γλυτώσαν ἀπὸ τὴν πρώτη μπαταριά.

Οἱ λίγοι λαβωμένοι Τούρκοι πού ἔπεσαν χάμω ζωντανοὶ, προσπάθησαν νὰ ἀντισταθοῦν, ἀλλὰ τοῦ κάκου.

Τὸ μόνο πού κατόρθωσαν, ἦταν νὰ τραυματίσουν ἐλαφρὰ δυὸ τρεῖς Βουρμπιανῆτες, πρὶν τοὺς κομματιάσουν αὐτοὶ μὲ τὰ γιαταγάνια τους. Ἐτσι, σκοτώθηκαν ὅλοι οἱ νέοι καὶ δυναμικοὶ Τούρκοι, χωρὶς νὰ γλυτώσῃ κανεὶς, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς γερόντους καὶ τὰ γυναικόπαιδα, πού ἦταν στὸ χωριό.

Βούϊξε ὁ τόπος στὰ γύρω χωριά. «Βάρεσαν τοὺς Τούρκους τῆς Βούρμπιανης στὸ κλειδί». «Ποιός; ποιός;» «Οἱ κλέφτες θὰ τοὺς βάρεσαν» εἶπαν οἱ Βουρμπιανῆτες· ἐμεῖς δὲν ξέρομε τίποτε». Εἶχαν προνοήσει δὲ νὰ τοὺς γδύσουν κυριολεκτικὰ ἀπὸ κάθε πολῦτιμο, πού νὰ δίνουν τὴν ἐντύπωση ὅτι τοὺς ληστέψαν. Ἐπιασαν κι ἔκαναν ἀναφορὰ στὸ Μουσελίμη ὅπως ἦταν ὀρμηγεμένοι, κι αὐτὸς ἔστειλε κι ἔκανε ἀνακρίσεις· ἀλλὰ κανένας ἄλλος ἐκτὸς ἀπὸ τὰς Τουρκικὰς οἰκογένειες, δὲ βγήκε νὰ τοὺς κατηγορήσῃ. Ἐπειτα, δὲν εἶχε ζήσει καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς Τούρκους πού εἶχαν πάει στὸ γάμο γιὰ νὰ τοὺς μαρτυρήσῃ, κι ἔτσι ἡ ὑπόθεση τυλίχτηκε κι ἀποσκεπάστηκε.

Σὰν ἔμαθαν οἱ συγγενεῖς τῶν Τουρκαλβανῶν ἀπὸ τὴν Κολώνια, ἔτρεξαν νὰ ρθοῦν νὰ παρηγορήσουν τοὺς δικούς των στὴ Βούρμπιανη. Ἀλλὰ τὰ γυναικόπαιδα καὶ οἱ γέροντες πού εἶχαν γλυτώσει, ἦταν ἀπαρηγόρητοι.

—Οἱ χριστιανοὶ, οἱ γκιαούρηδες μᾶς τῶκαμαν αὐτὸ καὶ μᾶς ὀρφάνεψαν, αὐτοὶ τοὺς σκότωσαν· εἶπαν στοὺς δικούς των.

Οἱ Κολωνιάτες λύσσαξαν ἀπὸ τὸ κακό τους, ἀλλὰ δὲν μποροῦσαν νὰ τὸ φανερώσουν, γιὰτὶ φοβοῦνταν κι οἱ ἴδιοι. Σὰν γύρισαν πίσω στὰ χωριά τους, βλέποντας ὅτι οἱ Καραμουράτες (Τούρκοι τῆς Κονιτσας) ἀφήναν τὸν καιρὸ νὰ περνᾷ, χωρὶς νὰ τι-

μωρήσουν τή Βούρμπιανη, ἀποφάσισαν νά τή χαλάσουν αὐτοί μόνοι τους. Ἄρχισαν λοιπόν νά ἐτοιμάζονται καί νά μαζεύουν παλληκάρια. Οἱ Βουρμπιανῖτες δμως δέν κοιμόταν, ἐτοιμαζόταν κι αὐτοί. Κι ἔτσι, ὅταν οἱ Τούρκοι τῆς Κολώνιας ἔφτασαν ὀπλισμένοι στή Τζιούμα καί στό Μεγαλάκκο, μισή ὥρα ἔξω ἀπό τὸ χωριό, τοὺς ὑποδέχτηκαν μὲ πυκνὲς μπαταριές. Δυὸ τρεῖς φορές ἔκαναν γιουρούσι νά περάσουν, ἀλλὰ στάθηκε ἀδύνατο· οἱ Βουρμπιανῖτες τοὺς τσάκισαν. Γύρισαν πίσω στήν Κολώνια καταντροπιασμένοι, ἀφοῦ ἄφησαν ἀρκετοὺς νεκρούς, καί μπάστισαν (λεηλάτησαν) κάμποσα σπίτια στό Λισκάτσι, μὴ ἔχοντας ποῦ νά ξεσπάσουν. Οἱ Βουρμπιανῖτες, ἀμέσως τὴν ἄλλη μέρα, μάζεψαν ὄλα τὰ γυναικόπαιδα τῶν Τούρκων καί τὰ διώξαν

ἀπὸ τὸ χωριό. Τὰ χωράφια καί τὰ σπίτια τους, τὰ μοιράστηκαν μεταξὺ των. Ἐκεῖ ποῦ ἦταν τὸ τζαμί, ἔφτιασαν οἱ Νατσκάδες τὸ σπίτι των καί πήραν καί τὰ χωράφια τοῦ Ράμου ποῦ ἦταν χότζας· γιὰ αὐτοὺς ἦταν παλληκάρια ἀτρόμητα. Ἀργότερα τὸ σπίτι αὐτὸ ποῦ ἦταν τὸ τζαμί, τὸ ἀγόρασε ὁ Παπανικόλας, ὁ πατέρας τοῦ Ἀλέξη ἀπὸ τοὺς Νατσκάδες.

Ὅσο γιὰ τοὺς Τούρκους τῆς Κολώνιας, κι ἄλλες φορές δοκίμασαν νά χαλάσουν τὴ Βούρμπιανη, ἀλλὰ τὰ παλληκάρια τῆς, πότε μοιάχα τους, καί πότε μὲ τὴ συμπαράσταση κι ἄλλων Ἑλλήνων ἀπὸ τὰ γύρω χωριά, τοὺς ὑποδέχτηκαν μὲ τὸ ντουφέκι στό χέρι, καί συνέτειναν ὄχι λίγο, στό νά παραμείνουν χριστιανικά καί Ἑλληνικά ὄλα τὰ χωριά τῆς Ἐπαρχίας μας.

Εἰς τὸ ἐπόμενον τεῦχος

Ἡ συνέχεια τῆς μελέτης τοῦ συνεργάτου μας κ. Κων. Φρόντζου: «**ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΕΘΙΜΑ**» δημοσιεύεται εἰς τὸ ἐπόμενον τεῦχος.